สถาบันราชานุกูลมีความยินดีเผยแพร่ข้อมูล องค์ความรู้ นี้แก่ผู้สนใจ
การนำข้อมูลจากเว็บไซต์นี้ไปใช้เพื่อการศึกษา วิจัย
หรือเผยแพร่ต่อเพียงบางส่วน หรือทั้งหมด
กรุณาอ้างอิง “ ชื่อเจ้าของผลงาน” เป็นแหล่งที่มาของข้อมูล

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาความสัมพันธ์ของครอบครัวและเพื่อนบ้านที่มีต่อเด็กดาวน์

ห้องสมุด
โรงพยาบาลราชานุกูล

โดย

รุจา เล้าสกุล
จินตนา ม้าเร็ว

กองโรงพยาบาลราชานุกูล สถาบันสุขภาพจิต
กระทรวงสาธารณสุข
พ.ศ.2535

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของครอบครัวเด็กกลุ่มอาการดาวน์ 10 ครอบครัวที่ได้เอาใจใส่ในการฝึกเด็ก ยอมรับคำแนะนำจากผู้ฝึกในการจัดโปรแกรมให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วม ซึ่งผู้ฝึกสอนที่เป็นพยาบาล และนักจิตวิทยา ได้ไปเยี่ยมบ้านให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด จึงใคร่ขอแสดงความขอบคุณทุกครอบครัว รวมทั้งเพื่อนบ้านที่ได้กรุณาให้ข้อมูลแก่ผู้ทำการศึกษา

ขอขอบพระคุณ แพทย์หญิง บัญญา เพ็ญสุวรรณ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กราชานุกูลที่ได้ผลักดันและสนับสนุนให้มีกิจกรรมเยี่ยมบ้าน ทำงานกับครอบครัวให้มากยิ่งขึ้น ผลจากการดำเนินงานทำให้เกิดผลงานการศึกษาชิ้นนี้ขึ้นมา สามารถนำไปเป็นแนวทางการดำเนินงานให้หน่วยงานอื่น ๆ และสุดท้ายขอขอบคุณผู้ร่วมงานศูนย์พัฒนาเด็กราชานุกูลทุกท่านที่มีส่วนร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กจนเป็นที่ยอมรับ ได้รับการเยี่ยมชม ดูงานจากบุคลากรและหน่วยงานหลายแห่ง และให้เป็นศูนย์สาธิตในการดำเนินการ

รุจา เลิศสกุล

จินตนา ม้าเร็ว

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการวิจัย การศึกษาความสัมพันธ์ของครอบครัวและเพื่อนบ้านที่มีต่อเด็กดาวน์

ผู้วิจัย จุจา เล้าสกุล นักจิตวิทยา
จินตนา ม้าเร็ว พยาบาลวิชาชีพ

ระยะเวลา มกราคม 2535 - กันยายน 2535

ศูนย์พัฒนาเด็กราชานุกูล กลุ่มงานบัญญัติบรรยม ได้จัดให้มีโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาเด็กแรกเกิด ถึง 6 ปี รวมทั้งมีการฟื้นฟูสมรรถภาพในชุมชนบัญญัติบรรยม นี้ด้วย ซึ่งครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการ ผู้วิจัยได้เป็นผู้ประสานงานและปฏิบัติด้วยตนเอง จนมีความชำนาญงานในระดับหนึ่ง ผลจากการทดลองจัดโปรแกรมที่บ้านเด็ก 10 ครอบครัว รวม 30 ครั้ง ได้ข้อมูลเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของครอบครัวและเพื่อนบ้านที่มีต่อเด็กดาวน์ดังนี้

1. ลักษณะครอบครัว
   - มีครอบครัวเดียว ซึ่งอยู่อาศัยเฉพาะพ่อ แม่ ลูก จำนวน 5 ครอบครัว
   - ครอบครัวขยาย ซึ่งมีญาติผู้ใหญ่ พ่อ แม่ เด็ก อยู่ร่วมกัน จำนวน 5 ครอบครัว

   สถานที่อยู่อาศัย
   - เป็นตึกแถว 8 ครอบครัว
   - เป็นบ้านเดี่ยว 2 ครอบครัว

   อาชีพหลักของครอบครัว
   - มีรายได้ของตนเอง 7 ครอบครัว

2. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อเด็ก

   ได้ขอความร่วมมือ ... ครอบครัว ในจำนวนนี้มีครอบครัวที่ยอมรับ 9 ใน 10 ครอบครัว ในจำนวนครอบครัวมีบทบาทในด้านการฝึกสอน ... และการดูแลเด็ก ... ผู้ที่มีความสัมพันธ์กับเด็กดาวน์มากที่สุด คือ มารดา

3. ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

พบว่ามีเพื่อนบ้าน 12 ใน 20 ครอบครัว ที่มีความสัมพันธ์ที่มีต่อเด็กดาวน์ คือ เคยทักทายเด็ก ไปเยี่ยมที่บ้าน ส่วนทัศนคติที่มีต่อเด็กดาวน์นั้นมี 18 ครอบครัว ที่มีความรู้สึกในทางที่ดีต่อเด็ก แม้ว่ายังไม่เคยมีความสัมพันธ์กับครอบครัวเด็ก ส่วนอีก 2 ครอบครัวรู้สึกเฉย ๆ

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(1)
กิตติกรรมประกาศ	(2)
บทที่ 1	
บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตการศึกษา	4
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
ความรู้เกี่ยวกับเด็กดาวน์	5
บทที่ 2	
วิธีดำเนินการศึกษา	9
กลุ่มตัวอย่าง	9
เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	9
การรวบรวมข้อมูล	10
การวิเคราะห์ข้อมูล	10
บทที่ 3	
ผลการศึกษา	11
อภิปรายผล	23
บทที่ 4	
สรุปและเสนอแนะ	24
สรุป	24
เสนอแนะ	27
บรรณานุกรม	28

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. อาชีพของครอบครัว	11
2. ที่อยู่ของครอบครัว	12
3. สภาพครอบครัว	12
4. การให้ความช่วยเหลือ	13
5. การช่วยฝึกเด็กที่บ้าน	15
6. การสนับสนุนให้เด็กช่วยงานบ้าน	16
7. การช่วยพาเด็กมารับบริการที่ศูนย์ฯ	16
8. การหาโทษเด็ก	16
9. การให้ความเอาใจใส่เด็ก	17
10. บุคคลที่แสดงความรักเอาใจใส่เด็ก	18
11. การพาเด็กไปนอกสถานที่	19
12. การเข้าร่วมกิจกรรมสังสรรค์ด้านสังคม	20

บทที่ 1

บทนา

ความสำคัญของปัญหา

บุคคลปัญญาอ่อนเป็นกำลังคนส่วนหนึ่งของชาติ และเป็นสมาชิกของสังคม แต่บุคคลปัญญาอ่อนมีข้อเสียเปรียบสมาชิกคนอื่นในสังคม ในแง่ที่ว่าพวกเขามีความด้อยทางสติปัญญา สติปัญญาของเขาจะต่ำกว่าคนปกติ เติบโตช้าซึ่งเป็นเรื่องทางชีววิทยา ความบกพร่องทางปัญญานี้ส่งผลให้บุคคลปัญญาอ่อนไม่สามารถใช้สติปัญญาไตร่ตรงอายับยั้ง หรือนักห้ามใจต่อต้านกับสิ่งต่าง ๆ ที่มาย่ำยุได้ จึงทำให้เด็กปัญญาอ่อนกระทำผิดได้ง่าย และถูกชักจูงได้ง่าย ฉะนั้นพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลภายในบ้านที่มีต่อเด็กปัญญาอ่อน จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก เพื่อเป็นสิ่งที่สะท้อนให้ทราบถึงความรู้สึกนึกคิด และสิ่งที่บุคคลภายในบ้านปฏิบัติต่อเด็กปัญญาอ่อน

ปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่าเด็กปัญญาอ่อนจำนวนไม่น้อยที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งจากการสำรวจขององค์การอนามัยโลกร่วมกันกระทรวงสาธารณสุขได้ทำการสำรวจเมื่อปี พ.ศ.2500 ระบุว่าประเทศไทยมีเด็กปัญญาอ่อนอยู่ประมาณร้อยละ 1 ของประชากรทั้งประเทศ นั่นแสดงว่าขณะนี้เรามีบุคคลปัญญาอ่อนประมาณ 55,000 คน เมื่อมีเทียบจากอัตราส่วนของประชากร 5.5 ล้านคนในปัจจุบัน

ภาวะปัญญาอ่อนเกิดจากสาเหตุมากมายหลายอย่าง นับตั้งแต่การติดเชื้อจากแม่ เช่น เชื้อซิฟิลิส ไข้หัดเยอรมัน อุบัติเหตุทางสมอง ๆ เนื้องอกในสมอง ความผิดปกติของต่อมไร้ท่อ ความผิดปกติของพันธุกรรม ความผิดปกติของโครโมโซม เป็นต้น เด็กปัญญาอ่อนนับว่าเป็นภาระแก่บิดา มารดามาก เพราะในปัจจุบันบิดา-มารดา ส่วนมากต้องทำงานนอกบ้านทั้งคู่เพื่อช่วยเหลือเศรษฐกิจของครอบครัว บางรายครอบครัวไม่เข้าใจในการฝึกอบรมเด็กปัญญาอ่อน หรือ บางครอบครัวก็มีปัญหาทางด้านจิตใจ เมื่อมีบุตรเป็นปัญญาอ่อน จึงได้รับความกระเทือนใจไม่มีกำลังใจในการฝึกฝนลูกของตน ฉะนั้นผู้ที่ที่ต่างเกี่ยวข้องกับเด็กปัญญาอ่อน เช่น แพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกับ ปัญหาของครอบครัว ที่มีบุตรปัญญาอ่อนไว้หลายด้าน เช่น การที่มีบุตรปัญญาอ่อน อาจก่อให้เกิดปัญหาและทำกระเทือนสมาชิกทุกคนภายในครอบครัว เช่น ด้านบุคคลิกภาพ สุขภาพจิต ความมั่นคงทางอารมณ์ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความอดทนต่อการอยู่ร่วมกันกับเด็กปัญญาอ่อน บิดา มารดา จะต้องวางแผนการอบรมเลี้ยงดู เพื่อให้สนองความต้องการทั้งบุตรปกติ และบุตรปัญญาอ่อน

บิดา-มารดานับว่ามีส่วนสำคัญต่อการเป็นปัญญาอ่อน และต่อบุคคลปัญญาอ่อนอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดที่สุด นับตั้งแต่ตั้งครรภ์ ก่อนคลอด แลหลังคลอด สาเหตุของการเป็นปัญญาอ่อนก็ล้วนแต่เป็น

สาเหตุอันสืบเนื่องมาจาก บิดา มารดา หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ตามธรรมดาครอบครัวที่มีเด็กปัญญาอ่อนอย่างเด่นชัดเกิดขึ้น ความสามารถของครอบครัวในการที่จะดำเนินหน้าที่การงานตามปกติจะถูกรบกวนอย่างรุนแรงด้วย ซึ่งมีสาเหตุหลายประการ เช่น ความไม่คุ้นเคยกับการปฏิบัติตัวต่อเด็กปัญญาอ่อน ซึ่งมีความต้องการเป็นพิเศษไปจากปกติ และปัญหาแรกของครอบครัว คือ ทำอย่างไรจึงจะสามารถเผชิญหน้า และแก้ไขปัญหาซึ่งจะทำให้การพัฒนาการและศักยภาพของสมาชิกในครอบครัวที่เปี่ยงเบนไปนี้ ให้สามารถปรับได้ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนจากสมาชิกที่เป็นคนอื่นๆ ในครอบครัว ในแง่ของทัศนคติ ตลอดจนการปรับตัวของบุคคลในครอบครัว ซึ่งบิดา มารดาของเด็กปัญญาอ่อน หลายประเภท ดังต่อไปนี้ คือ

ประเภทที่ 1 คือ ประเภทที่ยอมรับว่าบุตรของตนเป็นปัญญาอ่อน ซึ่งมักจะระบายให้ฟังว่าเป็นโชคชะตาของตนที่มีบุตรเป็นปัญญาอ่อน น้อยใจ และลงโทษตัวเองจนเป็นเหตุให้เกิดอาการเสื่อยชา หมดอาลัยตายอยาก จนทำให้เสียหน้าที่การงานก็มี คล้ายกับว่าเป็นเวรกรรมแต่ชาติปางก่อนที่ตัดมา จึงมักมีอาการ ซึมเศร้า และกลับเป็นผู้ที่เอาใจบุตรของตนมากเกินไป เพราะสงสารบุตรมาก และเกรงว่าสังคมจะดูถูกจึงเพิ่มเวทนาต่อบุตรของตนผู้น่าสงสาร ต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ ลงสารลูกมีความเป็นต่าง ๆ ความเจ็บป่วย เมื่อเด็กโตขึ้นจะไม่เอาใจใส่เลี้ยงดูเท่าที่ควร จึงเกิดปัญหาเครียดมากเพราะลูกไว้กับคนอื่น ถ้าวันใดเขาล้มตายไป ลูกจะอยู่กับใคร เกิดอาการกระวนกระวายใจในระยะแรกต่อไป ก็จะกลายเป็นโรคประสาทได้ในที่สุด

ประเภทที่ 2 ประเภทแม่หรือผู้ปกครองที่ไม่ยอมรับว่าบุตรของตนเป็นปัญญาอ่อน

– ไม่เข้าใจว่าทำไมลูกของตนจึงเป็นปัญญาอ่อน จึงพยายามบังคับให้ลูกเข้าโรงเรียนในสถาบันใหญ่ จนในที่สุดก็ซ้ำชั้น หลาย ๆ ครั้งก็เสียเวลา เกิดความไม่ไว้วางใจ คุณบังคับเด็กมากเกินไปในที่สุดกลายเป็นเกลียดลูกตัวเอง ทั้งว่าเรียนไม่ได้ดังใจตามที่คาดหวังไว้

– เมื่อใครถามถึงลูก ก็มักจะบอกว่า ลูกไม่ค่อยเป็นต้องไปเรียนหนังสือ ปัญญาดี แต่ไม่อยากเป็นพยายามหาเหตุผลเข้าข้างตัวเอง จนเวลาผ่านไปจึงรู้ว่าสายไปเสียแล้วเกิดความเครียดขึ้น โทษตัวเองมีให้ผู้อื่น โดยตำหนิว่าโรงเรียนไม่ดีลูกจึงสอบตก

ดังนี้จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีบุตรเป็นปัญญาอ่อนจะอยู่ในสภาพที่แสนจะวุ่นวายใจเป็นอย่างมาก แต่ถ้ายอมรับว่าเด็กปัญญาอ่อนนั้นก็เหมือนบุคคลอื่น ๆ ทั่วไปที่ต้องการทางปฏิบัติให้เหมาะสมต่อสภาพอันเกิดขึ้นเท่านั้น จึงได้รับเช่นเดียวกับคนปกติทั่ว ๆ ไป เช่น สิทธิในการได้รับการอบรมเลี้ยงดู สิทธิในการศึกษาเล่าเรียน สิทธิในการได้รับการยอมรับ ความเป็นบุคคลที่มีความเท่าเทียมกันกับคนอื่น เป็นต้น (

ภาวะปัญญาอ่อนจึงเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบตั้งแต่ตัวบุคคล ครอบครัวและสังคมที่จะต้องดูแลรักษาไปจนตลอดชีวิตจึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อความพยายามในอันที่จะยกมาตรฐานความเป็นอยู่ การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ทั้งนี้จากเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว จึงควรมีแนวทางที่จะสามารถลดความสูญเสียต่าง ๆ อันเกิดจากภาวะปัญญาอ่อน มิได้อยู่กับการบำบัดรักษาหรือการฟื้นฟูสมรรถภาพ แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องป้องกันมิให้เกิดภาวะปัญญาอ่อนในสังคม การศึกษาถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวและเพื่อนบ้านที่มีอิทธิพลต่อเด็กปัญญาอ่อนจึงเป็นเรื่องสำคัญ และจำเป็นเพราะปัญหาพื้นฐานประการหนึ่งของผู้ปกครองและญาติ หรือเพื่อนบ้านใกล้เคียงนั่นคือ ความไม่รู้ ไม่เข้าใจ มีทัศนคติไม่ถูกต้องต่อผู้ป่วย ปัญหาไม่ได้รับความกระจ่าง ซึ่งทำให้เป็นสาเหตุหรือผลกระทบ หรือเป็นอุปสรรคต่อการบำบัด ฟื้นฟู ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ปกครอง ญาติ หรือเพื่อนบ้านที่อยู่ในชุมชนนั้น ให้เข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความรู้ความเข้าใจโดยทั่วไปเกี่ยวกับการเป็นปัญญาอ่อน การปฏิบัติต่อของพ่อแม่ที่กระทำต่อลูกปัญญาอ่อน

จากความคิดเห็นต่าง ๆ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาความสัมพันธ์ของครอบครัวและเพื่อนบ้านที่มีอิทธิพลต่อเด็กปัญญาอ่อน เพื่อทำความกระจ่างในเรื่องนี้ และช่วยในด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อน ซึ่งจะส่งผลประโยชน์ให้แก่เด็กปัญญาอ่อนได้มากขึ้น และยังเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในขั้นต่อไปด้วย

<u>วัตถุประสงค์ของการศึกษา</u>

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อเด็กปัญญาอ่อนในด้าน
   1.1 ด้านร่างกาย
   1.2 ด้านจิตใจ
   1.3 ด้านสังคม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของเพื่อนบ้านที่มีต่อเด็กปัญญาอ่อน

<u>ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ</u>

1. ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นแนวทางในการกำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อการวางแผนการให้บริการ และการสร้างมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันและแก้ไขเด็กปัญญาอ่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการในปัจจุบัน

3. เป็นเอกสารทางวิชาการสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นครอบครัวของเด็ก 10 ครอบครัวและเพื่อนบ้านใกล้เคียง 20 ครอบครัว

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมีหน้าที่ร่วมกันทั้งกลุ่มไม่มีบุคคลใดที่โดดเดี่ยว หรือ มีปัญหาของใครคนใดคนหนึ่ง แต่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างกว้างขวาง

ความสัมพันธ์ หมายถึง การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในการแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม

เพื่อนบ้าน หมายถึง ลักษณะของครอบครัวอื่นที่อยู่ใกล้เคียงมีบ้านติดกับครอบครัวของเด็กที่ทำการศึกษา

เด็กปัญญาอ่อน หมายถึง เด็กชายหรือเด็กหญิงที่มารับการบริการที่โรงพยาบาลราชานุกูลและแพทย์ทำการวินิจฉัยว่าเป็นปัญญาอ่อน

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้เกี่ยวกับเด็กดาวน์

เด็กดาวน์ หรือ เด็กกลุ่มอาการดาวน์ เป็นเด็กที่มีภาวะปัญญาอ่อน ซึ่งมีสาเหตุจากพันธุกรรม เพราะความผิดปกติของโครโมโซม

โครโมโซม จะมีอยู่ในเซลล์ร่างกายมนุษย์ แต่ละคนจะมีโครโมโซม 23 คู่ หรือ 46 แท่ง มีหน้าที่แสดงลักษณะของคน ๆ นั้นออกมา เช่น ผมสีดำ ตัวสูง เพศชายหรือหญิง และถ่ายทอดลักษณะเหล่านั้นมาให้ลูกหลาน โดยจะได้จากบิดา 23 แท่ง และมารดา 23 แท่ง

สาเหตุของการเกิดเด็กดาวน์

สาเหตุของความผิดปกติของโครโมโซม ยังไม่ทราบแน่ชัดปรากฏในทุกเชื้อชาติ เด็กเกิดใหม่ 1,000 ราย จะพบเด็กดาวน์ 1 ราย ความผิดปกติ มี 3 ประเภท คือ

1. โครโมโซม คู่ที่ 21 เกินมา 1 แท่ง พบได้ ร้อยละ 95
2. โครโมโซม คู่ที่ 14 มายึดติดกับคู่ที่ 21 พบได้ร้อยละ 4
3. มีโครโมโซม ทั้งปกติและผิดปกติ ในคนเดียวกันพบได้ร้อยละ 1

ลักษณะของเด็กดาวน์

เด็กดาวน์จะมีลักษณะคล้ายกันทุกเชื้อชาติ ดังต่อไป

1. ลักษณะทั่วไป เด็กดาวน์ทุกคนจะมีหน้าตาคล้ายคลึงกัน คือ ศีรษะเล็ก หน้าแบน ลับจมูกแบน ตาเล็กเรียวขึ้น หูเล็ก ช่องปากเล็ก เพดานปากสูง ลิ้นใหญ่ แขนขาสั้น มือแบนกว้าง นิ้วสั้น ฝ่าเท้ากว้าง นิ้วเท้าสั้น

2. ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก กล้ามเนื้ออ่อนนิ่ม ข้อต่อยืดได้มาก ทำให้มีพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวช้า และฝ่าเท้าแบนราบ ในบางรายอาจมีข้อกระดูกเคลื่อน เช่น กระดูกคอ สะโพก จึงจำเป็นต้องมีการออกกำลังกายเพื่อเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อกระดูก จะมีเติบโตช้า ทำให้ตัวเล็กเตี้ย ลับจมูกแบน ช่องปากเล็ก หูชั้นนอกอักเสบได้ง่าย มีการผิดปกติของกระดูกหูชั้นกลางและชั้นใน ทำให้เกิดความบกพร่องทางการได้ยิน

3. ระบบผิวหนัง มีความยืดหยุ่นน้อย มีเลือดมาเลี้ยงน้อย ทำให้ผิวหนังแห้งแตกง่าย มีรอยช้ำเป็นลาย และการรับรู้ทางประสาทสัมผัสมีน้อย ควรออกกำลังเพื่อช่วยให้เลือดมาเลี้ยงดีขึ้น

4. ระบบทางเดินอาหาร บางรายมีการอุดตันของลำไส้ และ/หรือ ไม่มีรูทวารตั้งแต่แรกเกิด บางรายอาจอาเจียนจนถึงอายุ 6 เดือน เนื่องจากกล้ามเนื้อหูรูดของกระเพาะอาหารไม่แข็งแรง เด็กส่วนมากมีปัญหาเรื่องท้องอืดและท้องผูกได้ง่าย เพราะกล้ามเนื้อหน้าท้องและลำไส้ยืดตัว สามารถแก้ไขได้โดยการออกกำลังกาย และให้อาหารที่มีเส้นใย เช่น ข้าว ผัก และ ผลไม้

5. ระบบหัวใจและหลอดเลือด บางรายอาจมีโรคหัวใจพิการแต่กำเนิดร่วมด้วย และมะเร็งของเม็ดเลือดขาวได้บ้าง

6. ระบบประสาท สมองมีขนาดเล็ก ทำให้การรับรู้ความเข้าใจช้าสติปัญญาต่ำกว่าเด็กทั่วไป อาจมีปัญหาทางตา เช่น ตาเข สายตาสั้น มีปัญหาการได้ยิน และมีประสาทรับความรู้สึกต่าง ๆ น้อยกว่าปกติ แก้ไขได้โดยการกระตุ้นประสาทรับรู้บ่อย ๆ

7. ระบบหายใจ ติดเชื้อได้ง่าย เนื่องจากภูมิต้านทานต่ำ และการขับเสมหะไม่ดี

8. ระบบสืบพันธุ์ อวัยวะเพศของผู้ชายอาจจะเล็กกว่าปกติ พัฒนาการทางเพศจะช้ากว่าปกติเล็กน้อย

9. ระบบต่อมไร้ท่อ สารเคมีที่เกี่ยวกับการเจริญเติบโตของร่างกายและสมอง (Growth Hormone, Thyroid Hormone) อาจมีน้อยกว่าปกติ

10. ลักษณะนิสัยและอารมณ์ วัยเด็กจะเชื่องช้า เมื่อโตขึ้นจะร่าเริงแจ่มใส การเลี้ยงดูที่เหมาะสม และการส่งเสริมพัฒนาการตั้งแต่แรกเกิด - 5 ปี จะมีผลต่อพฤติกรรมการปรับตัว และอารมณ์ของเด็กในทางที่ดีขึ้น อย่างเห็นได้ชัดเจน

<u>ความสามารถของเด็กดาวน์</u>

เด็กดาวน์ มีความสามารถทางสติปัญญา ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย (IQ ต่ำกว่า 70) ร้อยละมีความเบี่ยงเบนของความสามารถทางการปรับตัวให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตประจำวัน อย่างน้อย 2 ด้านของทักษะเหล่านี้ คือ การสื่อสาร การดูแลตนเอง ทักษะทางสังคม/ระหว่างบุคคล การใช้ชุมชน การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตภายในบ้าน การทำงาน การพักผ่อน การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน สุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งถ้าให้การช่วยเหลืออย่างเหมาะสมและต่อเนื่องจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กดาวน์ ให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุข

จะทำอย่างไรเมื่อลูกเป็นเด็กดาวน์

เด็กดาวน์จะมีพัฒนาการเป็นขั้นตอน เช่นเดียวกับเด็กทั่ว ๆ เช่น จะชันคอก่อนแล้วจึงค่อยคืบ แล้วคลาน เป็นต้น เพียงแต่มีความล่าช้าในพัฒนาการบ้าง ดังนั้นเด็กเหล่านี้จึงควรได้รับการฝึกสอนตั้งแต่แรกเกิด โรงพยาบาลราชานุกูล ได้พัฒนาคู่มือส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อให้เหมาะสมกับเด็กไทย คู่มือนี้จัดทำขึ้นจากทฤษฎีการเรียนรู้ และพัฒนาการของเด็กปกติ เด็กที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสม จะสามารถพัฒนาความสามารถ ปรับตัวในการดำรงชีวิตประจำวัน หรือแม้กระทั่ง สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ ผู้ปกครองจึงไม่ควรท้อแท้ หรือสิ้นหวัง แต่ควรลุกขึ้นมาต่อสู้โดยช่วยเหลือลูกให้ทันกาล เพราะยิ่งเริ่มไม่เร็วเท่าไร เด็กก็จะพัฒนาได้มากขึ้นเท่านั้น แต่ละนาทีของชีวิตคือเป็นนาทีทองของลูกทั้งสิ้น

ความช่วยเหลือที่เด็กดาวน์ควรได้รับ

1. วัยเด็ก เป็นวัยทองของชีวิต ทักษะต่าง ๆ จะพัฒนาไปได้ถึงกว่าร้อยละ 90 ในวัยนี้เด็กควรได้รับการแก้ไขความพิการที่เป็นมาแต่กำเนิด การดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค และการส่งเสริมพัฒนาการเพื่อเตรียมพร้อมเข้าเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่ของครอบครัว บุคลากรทางด้านสาธารณสุข และการศึกษา

2. วัยเรียน เมื่อเด็กได้รับการเตรียมความ โดยเฉพาะทางด้านร่างกายและพัฒนาการแล้ว เด็กควรได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติใกล้บ้าน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ และปรับตัวให้เข้ากับชีวิตจริงในชุมชนของตนเอง ซึ่งเป็นหน้าที่ของครอบครัว และบุคลากรทางการศึกษา

3. วัยทำงาน หลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียนแล้ว เด็กควรได้รับการฝึกอาชีพจากสถานที่ทำงานจริงในชุมชน หรือสถานฝึกอาชีพต่าง ๆ ต่อจากนั้น ชุมชนควรเปิดโอกาสรับเด็กเข้าทำงาน งานที่ทำจะเป็นงานที่ง่าย ไม่ซับซ้อน หรือใช้ทักษะไม่มากนัก ในปัจจุบันมีสถานประกอบการเอกชนหลายแห่ง เปิดโอกาสให้เด็กเหล่านี้ได้ทำงาน และมีอาชีพที่เหมาะสม เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ เช่นเดียวกับคนทั่วไป

การให้บริการของโรงพยาบาลราชานุกูล

1. วัยเด็ก ส่งเสริมการพัฒนาการ

1.1 แรกเกิด - 1 ปี คนละ 1 วัน ต่อสัปดาห์

1.2 1 ปี - 3 ปี คนละ 2 วัน ต่อสัปดาห์

1.3 3 ปี - 6 ปี คนละ 3 วัน ต่อสัปดาห์ พร้อมกับเข้าเรียนร่วมชั้นอนุบาลในโรงเรียนปกติ

2. วัยเรียน การศึกษา

2.1 โครงการเรียนร่วม

- โรงเรียนวิชูทิศ และโรงเรียนบ้านบางกะปิ กทม.

2.2 การศึกษาพิเศษ

- โรงเรียนราชานุกูลในโรงพยาบาลราชานุกูล

3. วัยทำงาน ฝึกอาชีพ

3.1 15 - 18 ปี

- ฝึกอาชีพในโรงเรียนราชานุกูล
- ฝึกอาชีพในชุมชน

3.2 18 ปีขึ้นไป เฉพาะชาย

- ทำงานในโรงงานในอารักษ์ [illegible]

บทที่ 2

วิธีดำเนินการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้คือ ครอบครัวของเด็กปัญญาอ่อนประเภทกลุ่มอาการดาวน์ 10 ครอบครัวและเพื่อนบ้านใกล้เคียง 20 ครอบครัว

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นแบบสัมภาษณ์ และการสังเกต

ลักษณะแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ที่สัมภาษณ์สมาชิกภายในครอบครัวมีทั้งหมด 10 ข้อ การสังเกต 6 ข้อ แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็นแบบสัมภาษณ์สมาชิกภายในครอบครัวของเด็กดาวน์ และแบบสัมภาษณ์เพื่อนบ้าน และได้แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

1. ภูมิหลังของครอบครัว
2. สัมภาษณ์ด้านร่างกาย
3. สัมภาษณ์ด้านจิตใจ
4. สัมภาษณ์ด้านสังคม

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์สมาชิกภายในครอบครัวของเด็ก

1. สัมภาษณ์เกี่ยวกับด้านร่างกาย คือ "ท่านช่วยฝึกเด็กทางด้านกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว เช่น ฝึกเดิน ฝึกพูด"

2. สัมภาษณ์ในด้านจิตใจ คือ "ใครบ้างที่แสดงความรักเอาใจใส่ต่อเด็กมากที่สุด"

3. สัมภาษณ์ด้านสังคม คือ "เมื่อมีงานสังสรรค์หรือจัดงานพิเศษขึ้นท่านให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เช่น งานวันเกิด งานเทศกาลต่าง ๆ "

<u>ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์เพื่อนบ้าน</u>

1. ท่านเคยพูดคุยหรือเล่นกับเด็ก

<u>การสังเกต</u>

1. สังเกตดูว่าเด็กสามารถช่วยเหลือตัวเองได้หรือคอยให้คนอื่นคอยช่วย

<u>วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล</u>

ผู้ทำการศึกษาได้ออกเยี่ยมบ้านและได้ทำการสัมภาษณ์และสังเกตครอบครัวของเด็ก Down Syndrome ทั้ง 10 ครอบครัวรวมทั้งเพื่อนบ้านใกล้เคียง ระยะเวลาที่ออกเยี่ยมบ้านและเก็บรวบรวมข้อมูลครอบครัวละ 3 ครั้ง คือ

1. สอน และจูงใจให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการฝึกเด็ก
2. ติดตามให้คำแนะนำเพิ่มเติม
3. เก็บข้อมูลจากครอบครัวและเพื่อนบ้าน รวมการดำเนินการ 30 ครั้ง ต่อ 10 ครอบครัว

<u>วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล</u>

เมื่อได้ข้อมูลมาเรียบร้อยแล้ว ได้จัดประเภทข้อมูลโดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการวิจัยแล้ว

<u>วิเคราะห์ข้อมูล</u>

วิเคราะห์จากข้อมูลของการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์จากการสังเกต

บทที่ 3

ผลการศึกษา

1. ภูมิหลังของครอบครัว

   1.1 อาชีพ
   1.2 ที่อยู่
   1.3 สภาพครอบครัว
2. ความสัมพันธ์ในครอบครัว
   2.1 ด้านร่างกาย
   2.2 ด้านจิตใจ
   2.3 ด้านสังคม
3. ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

1. ภูมิหลังของครอบครัว

ตารางที่ 1. อาชีพ

อาชีพ	พ่อ	แม่
ค้าธุรกิจส่วนตัว	7	3
รับราชการ	-	1
ทำงานบริษัท	1	1
ลูกจ้าง	-	1
แม่บ้าน	-	3
รวม	8	9

จากตารางที่ 1 ครอบครัวส่วนใหญ่ทำธุรกิจส่วนตัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีเพราะจากการสัมภาษณ์พ่อแม่มีเวลาดูแลช่วยเหลือลูกมากกว่าครอบครัวที่ทำงานบริษัท รับราชการ หรือเป็นลูกจ้าง แต่ในทางความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านไม่ดีนักเพราะเพื่อบ้านไม่กล้าเข้ามาเล่นหรือพูดคุยกับเด็กด้วย กลัวจะเป็นการรบกวนการทำงานด้วย จากตารางข้างบน มีพ่อเพียง 8 คน แม่ 9 คน จาก 10 ราย จะมีเด็ก 1 รายที่อาศัยอยู่กับญาติไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ของตนเอง และอีก 1 รายที่อาศัยอยู่กับแม่เพียง 2 คน ไม่มีพ่อ

ตารางที่ 2 ที่อยู่

ที่อยู่	จำนวนครอบครัว
ตึกแถว ห้องแถว	8
บ้านเดี่ยว	1
แฟลต	1

จากตารางที่ 2 ที่อยู่ของเด็กส่วนใหญ่เป็นตึกแถว หรือห้องแถว มีจำนวนถึง 8 ครอบครัว อยู่บ้านเดียว และแฟลตอย่างละครอบครัวเท่านั้น ลักษณะความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านจะเป็นไปในทางที่ดี สามารถเปิดโอกาสให้เพื่อนบ้านเข้ามามีความสัมพันธ์กับเด็กได้มากกว่าบ้านเดี่ยวหรือแฟลต การเข้ามาคุย ทำความรู้จักสนิทสนมง่ายกว่า บ้านเดี่ยวจะมีรั้วรอบขอบชิด แต่ละครอบครัวต่างคนต่างอยู่ไม่ยุ่งเกี่ยวกัน ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านจะไม่มีเลย หรือ อยู่แฟลตต้องอยู่แต่ข้างในปิดประตูตลอดเวลาสภาพปัจจุบันไว้ใจใครไม่ได้ แฟลตอยู่กันหลายครอบครัว คนภายนอกเดินผ่านไปผ่านมาตลอดเวลา ไม่สนใจซึ่งกันและกัน

ตารางที่ 3 สภาพครอบครัว

สภาพครอบครัว	จำนวน
ครอบครัวเดี่ยว	5
ครอบครัวขยาย	5

จากตารางที่ 3 สภาพครอบครัวของเด็กมีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายอย่างละเท่ากัน คือ จำนวน 5 ครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวขยายที่มีต่อเด็กดีกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว จำนวนสมาชิกมีมากกว่า การปฏิสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ย่อมดีกว่าครอบครัวเดี่ยวซึ่งมีจำนวนสมาชิกน้อยกว่าการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลก็น้อยกว่าพัฒนาการทางด้านสังคมย่อมช้ากว่า ส่วนการปฏิสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสนทนาพูดคุย การทำกิจกรรมร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะดีกว่าครอบครัวเดี่ยว

2. ความสัมพันธ์ในครอบครัว

2.1 ด้านร่างกาย

ตารางที่ 4 การให้ความช่วยเหลือ

สมาชิกในครอบครัว	ช่วย (N=10)	ไม่ช่วย (N=10)	รวม
พ่อ	1	9	10
แม่	9	4	10
พี่น้อง	5	5	10
ญาติ	4	6	10
พี่เลี้ยง	5	5	10

จากตารางที่ 4 ในเรื่องการให้ความช่วยเหลือแก่ [illegible] ความช่วยเหลือมากที่สุด จากจำนวน 10 ครอบครัวมีถึง 9 ครอบครัว รองลงมาเป็นพี่น้อง 5 ครอบครัว พี่เลี้ยง 5 ครอบครัว ญาติ 4 ครอบครัว ส่วนพ่อจะให้ความช่วยเหลือน้อยที่สุด คือมีเพียง 1 ครอบครัวเท่านั้น

สาเหตุที่แม่ให้ความช่วยเหลือมากที่สุด เพราะแม่เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดลูกมากกว่าบุคคลอื่นอีกทั้งต้องให้ความเอาใจใส่ดูแลในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งช่วยสนทนาพูดคุย พี่น้องมีจำนวนรองลงมาเพราะ เป็นหน้าที่จะต้องช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัว พี่จะต้องดูแลน้อย พี่เลี้ยงก็เป็นหน้าที่อีกเหมือนกันที่จะต้องทำงานช่วยเหลืองานภายในบ้านทุก ๆ อย่าง เพื่อให้บุคคลในครอบครัวได้รับความสะดวกสบาย ญาติต้องช่วยเหลือ

อยู่ในครอบครัวเดียวกันการให้ความช่วยเหลือเด็กซึ่งก็เป็นลูกหลานของตนเอง พ่อให้ความช่วยเหลือน้อยที่สุด เพราะ พ่อเป็นหัวหน้าครอบครัวต้องหาเลี้ยงสมาชิกในครอบครัวเวลาจะหมดไปกับการทำงานนอกบ้านมากกว่างานในบ้าน ซึ่งเป็นหน้าที่ของแม่บ้านที่จะต้องรับผิดชอบยกภาระหรืองานในบ้านให้แม่บ้านเป็นคนทำ

จากที่กล่าวมาข้างต้น แม่จำนวน 1 ครอบครัวที่ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือ เพราะเด็กอาศัยอยู่กับญาติไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ของตน และมี 1 ครอบครัวที่ไม่มีพ่อมีแต่แม่ พี่เลี้ยงของเด็กไม่ได้มีครบทุกครอบครัว มีเพียง 5 ครอบครัว มี เพียง 5 ครอบครัวเท่านั้นที่มีพี่เลี้ยง

ตารางที่ 5 การช่วยฝึกด้านกล้ามเนื้อ

สมาชิกในครอบครัว	ช่วย (N=10)	ไม่ช่วย (N=10)	รวม
พ่อ	1	9	10
แม่	6	4	10
พี่น้อง	3	7	10
ญาติ	4	6	10
พี่เลี้ยง	4	6	10

จากตารางการช่วยฝึกด้านกล้ามเนื้อ แม่มีส่วนช่วยมากที่สุด คือ 6 ครอบครัว ญาติจำนวน 4 ครอบครัว พี่เลี้ยง 4 ครอบครัว พี่น้อง 3 ครอบครัว และพ่อมีเพียงครอบครัวเดียวที่ช่วยฝึก สาเหตุเพราะแม่ต้องคอยดูแลลูกมีความต้องการเห็นพัฒนาการของลูกดีขึ้น มีเพียง 3 รายที่ไม่ได้ฝึกเพราะเป็นเด็กโตแล้ว สามารถจะสื่อสารได้รู้เรื่องเข้าใจ บางครอบครัวไม่ค่อยมีเวลาต้องช่วยกันทำงาน ญาติมี 4 ครอบครัวที่ช่วยฝึกเพราะส่วนใหญ่อยู่กับบ้านมีเวลาว่างก็ช่วยฝึกเพื่อต้องการเห็นพัฒนาการของเด็กดีขึ้น พี่เลี้ยงมี 4 ครอบครัวที่ช่วยฝึก เพราะพี่เลี้ยงต้องพาเด็กมารับบริการที่ศูนย์ได้รับคำแนะนำจากครูประจำศูนย์ก็นำไปปฏิบัติตาม พี่น้องช่วยฝึกโดยการชอบสนทนาพูดคุย เล่นด้วยกันเป็นความเพลิดเพลินไปด้วย สำหรับพ่อมีเพียง 1 ครอบครัวที่ช่วยฝึก อีก 7 ครอบครัวไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแล การฝึกเด็กต้องหาเลี้ยงครอบครัวให้เป็นหน้าที่ของแม่ หรือพี่เลี้ยง

ตารางที่ 6. สนับสนุนให้เด็กช่วยงานบ้าน

สมาชิกในครอบครัว	ช่วย (N=10)	ไม่ช่วย (N=10)	รวม
พ่อ	2	8	10
แม่	4	6	10
พี่น้อง	1	9	10
ญาติ	4	6	10
พี่เลี้ยง	-	10	10

จากตารางที่ 6 พ่อแม่และญาติมีส่วนช่วยสนับสนุนมีจำนวนเท่ากันคือ 4 ครอบครัว พ่อมี 2 ครอบครัว พี่น้องมีเพียงครอบครัวเดียว พี่เลี้ยงไม่ได้มีส่วนช่วยสนับสนุนให้เด็กช่วยงานบ้าน สาเหตุที่พ่อแม่และญาติมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เด็กช่วยงานบ้านเพราะส่วนใหญ่เป็นเด็กโตสามารถช่วยเหลืองานบ้านได้แล้วถือว่าเป็นการเล่นของเด็กอย่างหนึ่ง ส่วนเด็กเล็กแม่จะไม่ให้ช่วยเพราะทำให้เกะกะทำงานไม่และควักกลัวทำของเสียหายคิดความราคาญ ทำเองดีกว่าถึงอย่างไรก็ต้องทำเองอีกครั้ง พ่อเห็นว่าเป็นเด็กผู้หญิงควรที่จะรู้จักช่วยงานบ้าน คือ เป็นหน้าที่ของผู้หญิง สำหรับพี่เลี้ยงงานบ้านคือเป็นหน้าที่ของคนเด็ก เป็นลูกของนายจ้างไม่กล้าให้ช่วยงานมีสิ่งของเสียหายตนเองลำบาก

สรุปได้ว่า เด็กที่ได้รับการสนับสนุนให้ช่วยงานบ้านเป็นเด็กที่โตแล้วสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และมีพ่อแม่เด็กเป็นส่วนใหญ่ที่ไม่ให้เด็กช่วยงานเพราะกลัวสิ่งของเสียหาย เด็กไม่ค่อยระวัง รวมทั้งมีพี่เลี้ยงคอยทำงานในบ้านทุกอย่างให้แล้ว

ตารางที่ 7 การช่วยพาเด็กมารับบริการที่ศูนย์

สมาชิกในครอบครัว	ช่วย (N=10)	ไม่ช่วย (N=10)	รวม
พ่อ	1	9	10
แม่	6	4	10
พี่น้อง	3	7	10
ญาติ	4	6	10
พี่เลี้ยง	4	6	10

<u>จากตารางที่ 7</u> แม่จะช่วยพาเด็กมารับบริการที่ศูนย์มากที่สุด จำนวน 9 ครอบครัว มี พ่อ พี่เลี้ยง พี่น้อง พาเด็กมารับบริการที่ศูนย์จำนวนเท่ากัน คือ อย่างละ 2 ครอบครัว จะมีญาติเพียง 1 ครอบครัวเท่านั้นที่พาเด็กมารับบริการเป็นเพราะเด็กอาศัยอยู่กับญาติไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ของตนเอง เด็กส่วนใหญ่จะติดแม่ แม่จึงมีบทบาทสำคัญต้องคอยให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน พ่อจะพาเด็กมารับบริการก็ต่อเมื่อแม่ติดธุระไม่สามารถปลีกตัวมาได้ พี่น้องและ/หรือ พี่เลี้ยงบางครั้งจะพาเด็กมารับบริการพร้อมกับแม่ในบางครั้งในบางครั้งแม่จะปล่อยให้เป็นหน้าที่ของพี่เลี้ยงในการรับส่งเด็ก เพราะตนเองมีภาระกิจอย่างอื่นที่จะต้องทำ มีญาติเพียง 1 ครอบครัวที่ต้องพาเด็กมารับบริการที่ศูนย์ทุกครั้ง เพราะเด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ของตนเอง

2.2 ด้านจิตใจ

ตารางที่ 8 การทำโทษเด็กเมื่อทำผิด เช่น ตี ชู่ ตะคอก ฯลฯ

สมาชิกในครอบครัว	ทำโทษ (N=10)	ไม่ทำโทษ (N=10)	รวม
พ่อ	4	6	10
แม่	9	1	10
พี่น้อง	2	8	10
ญาติ	4	6	10
พี่เลี้ยง	1	9	10

จากตารางที่ 8 แสดงว่าส่วนใหญ่แล้วแม่จะเป็นผู้ที่ทำโทษเด็กมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากว่าแม่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดดูแลเอาใจใส่ลูกมากที่สุด และอีกทั้งแม่ส่วนใหญ่จะมีเวลาอยู่กับลูกมากกว่าบุคคลอื่น ส่วนพ่อต้องทำงานหาธุรกิจไม่ว่างที่จะดูแลเอาใจใส่ รองจากแม่ก็เป็นพ่อและญาติ สำหรับครอบครัวขยายในจำนวน 5 ครอบครัวญาติที่อยู่พร้อมกันมักจะเป็นพ่อของพ่อ หรือไม่ก็พ่อของแม่ ซึ่งเป็นคนแก่และอายุมาก การทำโทษเด็กบางครั้งก็รุนแรงเหมือนกันอย่างเช่น ตบเด็กทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังไม่เข้าใจถึงสภาพความเป็นปัญญาอ่อนและรู้สึกไม่ยอมรับเท่าที่ควรแต่บางครอบครัวก็ให้ความรักความสงสาร เห็นใจ และ เข้าใจเด็กปัญญาอ่อน

ส่วนพี่น้องที่มักจะทำโทษเด็กเมื่อทำผิดอยู่ 2 คน โดยส่วนใหญ่แล้วเด็กปัญญาอ่อนทั้ง 10 ครอบครัวจะเป็นลูกคนสุดท้องและ เป็นลูกคนแรก ลูกคนสุดท้องมี 5 คน ลูกคนแรก 4 คน และอีก 1 คนเป็นลูกคนเดียวการทำโทษมักจะไม่ใช่เป็นการทำผิดเพราะเด็กปัญญาอ่อน ส่วนมากจะหลอกล้อใครธรรมดา ๆ เหมือนเด็กทั่วไปไม่ค่อยได้มักจะมีอหนักเมื่อเล่นกับพี่น้องโดยการกระทำที่รุนแรงพี่น้องก็จะได้ตอบเหมือนกันซึ่งไม่ถือเป็นการทำโทษเสียทีเดียวแต่เป็นการสอนให้รู้ว่าเล่นแรง ๆ นั้นจะทำให้เกิดความเจ็บแต่บางครอบครัวพี่น้องปัญญาอ่อนก็จะรักไม่ถือสาน้อง ซึ่งถ้าหากเด็กเป็นผู้หญิงด้วยแล้วมักจะไม่ค่อยโดยทำโทษจากพี่ ๆ สำหรับ 1 รายไม่มีพี่น้องเป็นลูกคนเดียวอยู่กับแม่และไม่มีพ่อ อีก 1 ราย ไม่มีทั้งพ่อและแม่อาศัยอยู่กับญาติ

ตารางที่ 9 การให้ความเอาใจใส่โดยการสนทนาพูดคุย เล่านิทานให้ฟัง

สมาชิกในครอบครัว	เอาใจใส่ (N=10)	ไม่เอาใจใส่ (N=10)	รวม
พ่อ	3	7	10
แม่	8	2	10
พี่น้อง	2	8	10
ญาติ	4	6	10
พี่เลี้ยง	1	6	10

จากตารางที่ 9 การให้ความเอาใจใส่โดยการสนทนาพูดคุยนั้นแม่จะเป็นผู้ซึ่งให้ความเอาใจใส่ต่อเด็กมากกว่าใครทั้งหมด รองลงมาคือพี่เลี้ยง ญาติ และพี่อให้ความเอาใจใส่น้อยที่สุดก็คือพี่น้อง แม่นอกจากจะทำงานบ้านแล้วก็จะเป็นผู้ดูแลลูกชวนพูดคุย ฝึกให้ลูกพูดแม่ที่ไม่มีเวลาก็จะไปทำงานแต่กลับจากทำงานก็จะอยู่กับลูก แม่ที่เอาใจใส่ลูกในการสนทนามี 8 ครอบครัวอีก 2 ครอบครัวนั้นไม่มีแม่และแม่ไม่มีเวลาประกอบกับลูกโตแล้ว และสามารถพูดคุยได้รู้เรื่องแล้วจากการเล่านิทาน จึงเปิดเพลงให้ฟัง สำหรับ 8 ครอบครัวแม่บางคนเล่านิทานไม่เป็น และอีกทั้งลูกโตแล้วมีอยู่ 3 คนที่ยังเล็ก และพูดไม่ได้จึงไม่มีการเล่านิทานแต่จะเป็นการเปิดเพลงให้ฟังหรือร้องให้ลูกฟังทำท่าทางประกอบเพลงส่วนพี่เลี้ยงและญาติมีความเอาใจใส่ต่อเด็กในการพูดคุยเท่ากัน คือ 4 ครอบครัวพี่เลี้ยงเอาใจใส่ต่อเด็กรองจากแม่บางครั้งแม่ทำธุระกิจส่วนตัวที่บ้านก็ต้องจ้างพี่เลี้ยงไว้ฝึก ส่วนพี่เลี้ยง 6 ครอบครัวที่ไม่เอาใจใส่เพราะเด็กจะอยู่กับแม่และญาติ

ตารางที่ 10 บุคคลที่แสดงความรักเอาใจใส่ต่อเด็กมากที่สุด

สมาชิกในครอบครัว	แสดงความรัก (N=10)	ไม่แสดงความรัก (N=10)	รวม
พ่อ	4	6	10
แม่	9	1	10
พี่น้อง	4	6	10
ญาติ	4	6	10
พี่เลี้ยง	4	6	10

จากตารางที่ 10 บุคคลที่แสดงความรักเอาใจใส่ต่อเด็กมากที่สุดคือ แม่ แม่จะให้ความสนใจต่อลูกทุกอย่างการแสดงความรักด้วยการกอดรัดมีในแม่ที่มีลูกยังเล็กอายุระหว่าง 2 - 5 ขวบ ส่วนแม่ที่มีลูกโตก็จะแสดงความรักด้วยการดูแลในเรื่องของการช่วยเหลือตัวอย่างเช่น อาบน้ำ กินข้าวว ใส่เสื้อผ้า รองลงมาก็คือ พ่อ พี่น้อง ญาติและ พี่เลี้ยงให้ความรักเอาใจใส่เท่ากัน สำหรับพ่อนั้นส่วนใหญ่คือว่าการดูแลลูกมักจะเป็นหน้าที่ของแม่ส่วนตนเองก็มีหน้าที่ในการทำงานและเลี้ยงครอบครัวไม่ค่อยมีเวลาให้ลูกมากนัก และส่วนญาตินั้นก็แสดงความรักเอาใจใส่ต่อเด็กโดยการพาไปเที่ยว มาเยี่ยมเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ และอยู่พูดคุยอุ้มเด็ก

ส่วนพี่น้องก็แสดงความรักด้วยการแบ่งขนมให้น้อง ชวนน้องไปเล่น และสำหรับพี่เลี้ยงนั้นเนื่องจากอยู่กับเด็กตั้งแต่เกิดมีความสงสารเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และต้องเลี้ยงตั้งแต่เล็กจนใดจึงรักเด็กเอาใจใส่ในทุก ๆ ด้านเหมือนแม่

2.3 ด้านสังคม

ตารางที่ 11 การพาเด็กไปเที่ยวนอกสถานที่

สมาชิกในครอบครัว	พาไป (N=10)	ไม่พาไป (N=10)	รวม
พ่อ	3	7	10
แม่	9	1	10
พี่น้อง	1	9	10
ญาติ	3	7	10
พี่เลี้ยง	3	7	10

จากตารางที่ 11 แม่พาไปเที่ยวนอกบ้านบ่อยที่สุดมี 9 ครอบครัว รองลงมาคือ พ่อ ญาติ และพี่เลี้ยงมีอัตราที่เท่ากันคือพ่อ 3 ครอบครัว ญาติ 3 ครอบครัว พี่เลี้ยง 3 ครอบครัว ในจำนวนทั้งหมด 10 ครอบครัว ที่พาเที่ยวนอกบ้าน สำหรับพี่น้องพาออกไปเที่ยวนอกบ้านน้อยที่สุดคือ จาก 10 ครอบครัว พาไป 1 ครอบครัว

สาเหตุที่แม่พาไปเที่ยวนอกบ้านบ่อยที่สุด เพราะแม่ส่วนใหญ่มีความใกล้ชิดกับลูกมากที่สุดคอยเอาใจใส่ดูแลได้ดีที่สุด จากการสัมพาษณ์พบว่าอาชีพของแม่ก็มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากแม่จะทำธุรกิจส่วนตัว 3 ครอบครัว เป็นแม่บ้าน 3 ครอบครัวจึงทำให้มีเวลาพาลูกไปไหน ๆ ได้ แม่ส่วนใหญ่ต้องการให้ลูกเข้าสังคมต้องการให้สังคมนิยมการยอมรับ ต้องการให้ลูกมีชีวิตเหมือนเด็กปกติทั่ว ๆ ไป ปรับให้เข้ากับสังคมภายนอกไปไม่อายว่าลูกพิการทางสมอง พ่อ พี่น้องและญาติ พาไปเที่ยวนอกบ้านน้อยลงมาตามลำดับ เพราะ

พ่อจะมีอาชีพธุรกิจส่วนตัวค่อนข้างหนักจึงไม่ค่อยมีเวลาดูแลเนื่องจากเป็นผู้ชายและเป็นหัวหน้าครอบครัว ผู้เป็นพ่อส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีความใกล้ชิด หรือ ดูแลอย่างใกล้ชิดเหมือนแม่ สำหรับพี่เลี้ยงและญาติ จะมีส่วนบ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อย มีเวลาเป็นบางช่วงคอยช่วยแม่และพ่อ เวลาไม่ว่าง พี่เลี้ยงจาก 3 ครอบครัว เป็นผู้ถูกจ้างให้มาดูแลเด็ก โดยเฉพาะทั้งพ่อ แม่ พี่น้อง ญาติไม่ว่างจะเลี้ยงจึงต้องจ้างพี่เลี้ยงมาดูแลคอยฝึกด้วย และพี่น้องจะพาไปเที่ยวนอกบ้านน้อยที่สุด เพราะส่วนห4ใหญ่จะยังเล็กอยู่ยังอยู่ในวัยที่ต้องเรียนหนังสือจึงทำให้มีเวลาน้อยที่จะมาสนใจหรือคอยดูแล จากที่กล่าวมาข้างต้นมีผลมาจากอาชีพและสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่ล้อมรอบตัวเด็ก โดยเฉพาะที่อยู่ อาศัย เป็นสิ่งสำคัญมากจากการเยี่ยมบ้านพบว่า สภาพบ้านส่วนใหญ่ เป็นตึกแถว ห้องแถว ค่อนข้างจะแออัด แต่ก็ไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน อยู่แบบบ้านใครบ้านมัน ไม่ยุ่งกัน ความสัมพันธ์กับเพื่อบ้านจึงมีน้อย

ตารางที่ 12 การเข้าร่วมกิจกรรมสังสรรค์ด้านสังคม

สมาชิกในครอบครัว	พาไป (N=10)	ไม่เคยพาไป (N=10)	รวม
พ่อ	2	8	10
แม่	7	3	10
พี่น้อง	-	-	-
ญาติ	4	6	10
พี่เลี้ยง	-	-	-

จากตารางที่ 12 ในการเข้าร่วมกิจกรรมสังสรรค์ด้านสังคม แม่จะเป็นผู้พาเข้าร่วมสังสรรค์เสมอบ่อยมากที่สุด 7 ครอบครัว จาก 10 ครอบครัว รองลงมาญาติใน 10 ครอบครัว และพี่น้อง กับพี่เลี้ยงไม่มีเลย สาเหตุที่แม่พาไปสังสรรค์บ่อยเพราะเด็กส่วนใหญ่จะคิดแม่มากที่สุด เมื่อมีงานสังสรรค์ เช่น จัดงานวันเกิด หรืองานเทศกาลต่าง ๆ แม่จะพาไปด้วยอยากให้ไปรู้จักญาติหรือพี่น้อง เพื่อให้เด็กคิดว่าตัวเองก็ยังมีความสำคัญกับทุกคนให้ทุกคนยอมรับ ญาติรองลงมาจากแม่ เพราะจากสภาพครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย จึงมีญาติอาศัยอยู่ด้วย ช่วยดูแล และมีความผูกพันกับเด็กมากพอสมควร พ่อจะพาไปสังสรรค์หรือเข้า

ร่วมกิจกรรมน้อยที่สุด เพราะพ่อต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวจึงมีเวลาน้อยไม่ค่อยมีเวลาว่างมากนัก พ่อจะมีความละเอียดอ่อนน้อยว่าแม่ ไม่ค่อยมีความอดทนในการเลี้ยงดู

3. ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

3.1 การพูดคุยหรือเล่นกับเด็ก จากการศึกษาเพื่อนบ้านจำนวน 20 ราย มี 18 รายที่เคยพูดคุยหรือเล่นกับเด็กแต่เป็นไปในลักษณะนาน ๆ ครั้ง บางรายมีความสนิทสนมกับครอบครัวของเด็ก พบปะพูดคุยเป็นประจำทุกวัน มีเพียง 2 ราย ที่ไม่เคยพูดคุย หรือเล่นกับเด็กเลย เพราะเห็นเป็นเด็กปัญญาอ่อน พูดคุยหรือเล่นก็ไม่รู้เรื่องและพ่อแม่ ครอบครัวของเด็กไม่ยอมปล่อยให้เด็กออกไปเล่นนอกบ้านกลัวถูกลักพาตัวไปเป็นขอทาน เด็กชอบรังแกคนอื่นเสมอ ๆ ถ้ายอมหรือเผลอก็หนีออกนอกบ้าน จึงต้องขังไว้ แต่ในบ้าน

3.2 เคยไปเยี่ยมเด็กที่บ้าน จากจำนวนเพื่อนบ้าน 20 ราย มี 13 รายที่เคยไปบ้านของเด็ก ลักษณะบ้านของเด็กส่วนใหญ่เป็นห้องแถว หรือตึกแถว การไปมาหาสู่เข้ามาหาความสัมพันธ์กันง่ายกว่า อาชีพของพ่อแม่ก็มีส่วนสำคัญในการช่วยสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ เช่น อาชีพค้าขาย การพบปะผู้คนก็มีมากแต่เป็นไปในลักษระผิวเผิน ไม่ลึกซึ้ง มีเพื่อนบ้าน 6 รายที่ไม่เคยไปบ้านของเด็กเลย สภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่ทำให้เกิดความไว้วางใจกันได้ง่ายนัก การอยู่แบบตัวใครตัวมัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกัน จะพบเห็นได้โดยทั่วไป

3.3 ความต้องการของเพื่อนบ้านที่อยากให้เด็กออกมาเล่นนอกบ้านมี 12 รายที่คิดว่าเด็ก ควรจะได้ออกมาเล่นนอกบ้าน พ่อแม่ไม่ควรเก็บลูกไว้แต่ในบ้าน ซึ่งมี 6 ราย ที่แสดงความคิดเห็นว่า เป็นเรื่องลำบากที่จะให้เด็กออกมาเล่นข้างนอก เพราะเด็กจะต้องมีคนคอยดูแลอยู่ด้วยตลอดเวลา สิ่งแวดล้อมภายนอกก็ไม่เอื้ออำนวยด้วยอุบัติเหตุต่าง ๆ อาจเกิดขึ้นได้ เช่น ถูกรถชน เพราะบ้านอยู่ติดถนน และบ้านอยู่ริมคลอง เด็กอาจพลัดตกน้ำได้ เป็นต้น และมีเพียงรายเดียวที่ไม่ขอแสดงความคิดเห็น

3.4 ความรู้สึกของเพื่อนบ้านที่รู้สึกกลัวเด็กไม่อยากพูดคุยด้วย เพื่อนบ้าน 18 รายที่ตอบว่า ไม่มีความรู้สึกกลัว ไม่อยากคุยด้วย เพราะลักษณะหน้าตาของเด็กไม่ได้น่ากลัว ถ้าเป็นเด็กเล็กก็เกิดความเอ็นดูให้ความรัก สนิทสนมเหมือนกับเด็กปกติทั่วไป ไม่ได้คิดว่าเป็นเด็กปัญญาอ่อน บุคคลในครอบครัวของเพื่อนบ้านก็พูดคุย เล่นกับเด็กด้วยมีเพียง 1 ราย เท่านั้น ที่ไม่ขอแสดงหรือออกความคิดเห็น แต่บอกว่า เห็นเด็กปัญญาอ่อนแล้วรู้สึกเฉย ๆ

3.5 เพื่อนบ้านเคยเห็นเด็กปัญญาอ่อนออกไปเล่นกับเด็กเพื่อนบ้านมี 14 ราย ที่เคยเห็นว่าเด็กปัญญาอ่อนไม่ทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มชอบแกล้งบุคคลอื่นเสมอ ๆ จนไม่มีใครอยากเล่นด้วย พ่อแม่หรือญาติของเด็กปัญญาอ่อนให้เล่นเฉพาะภายในบ้านกับพี่น้องของเด็กเองกลัวไปทำร้ายบุคคลอื่นได้รับบาดเจ็บ

มีเพื่อนบ้าน 5 รายที่ไม่เคยเห็นเด็กออกไปเล่นกับเด็กเพื่อนบ้าน เพราะ สภาพทั่ว ๆไปไม่เอื้ออำนวยให้เด็กออกไปเล่น ควรระมัดระวัง เพื่อไม่ให้เกิดอุบัติเหตุเป็นไปได้ยากต้องคอยดูแลกันตลอดเวลา การเล่นในบ้านของตนเองสะดวก ดูแลควบคุมได้ง่ายกว่า

3.6 ความคิดเห็นของเพื่อนบ้านที่คิดว่าสมาชิกในครอบครัวของเด็กปัญญาอ่อนปฏิบัติต่อเด็กเหมาะสมแล้ว มีเพื่อนบ้านจำนวน 12 ราย มีความเห็นว่าครอบครัวปฏิบัติต่อเด็กเหมาะสมแล้วเหมือนกับลูกหลานที่เป็นปกติทั่วไป มีพิเศษกว่าเด็กคนอื่น คือต้องคอยให้ความช่วยเหลือทุกอย่าง เพราะเด็กไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

มีเพื่อนบ้าน 6 ราย ที่ไม่แสดงความคิดเห็นเพราะไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวเรื่องภายในครอบครัวของเด็ก แต่คิดว่าปฏิบัติต่อเด็กเหมาะสมดีแล้ว มีเพียง 1 ราย ที่ให้ความคิดเห็นว่า แม่ตามใจเด็กมากเกินไป

<u>อภิปรายผลการศึกษา</u>

ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบุคคลในครอบครัว สามารถสรุปเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ทางด้านร่างกาย

ในเรื่องของการให้ความช่วยเหลือ เมื่อเด็กต้องการความช่วยเหลือ เช่น ช่วยในการแต่งตัว การรับประทานอาหาร การเข้าห้องน้ำ และช่วยฝึกทางกล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหว ส่วนใหญ่แล้วแม่จะเป็นผู้กระทำมากที่สุด รองลงมาเป็นพี่เลี้ยง และญาติตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าพ่อจะมีส่วนช่วยเหลือเด็กน้อยที่สุด

2. ทางด้านจิตใจ

การแสดงความรัก ความเอาใจใส่ต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการสนทนา พูดคุย เล่านิทานหรือแม้กระทั่งการหาโทษเมื่อเด็กกระทำผิด ส่วนใหญ่แล้ว แม่จะเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด รองลงมาคือพี่เลี้ยง และญาติตามลำดับ ส่วนพ่อจะมีบทบาทน้อยที่สุด

3. ทางด้านสังคม

ในส่วนของการพาเด็กไปเที่ยวนอกบ้าน ไม่ว่าจะเป็นห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะหรือการให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรม ภายในบ้าน หรือนอกบ้านที่จัดขึ้น เช่น งานวันเกิด เทศกาลต่าง ๆ ผู้ที่ให้ความใกล้ชิดพาเด็กไป หรือให้โอกาสเด็กมากที่สุด คือ แม่ รองลงมาคือ พี่เลี้ยง และญาติตามลำดับ ส่วนพ่อจะมีน้อยที่สุด

ความสัมพันธ์ทั้ง 3 ด้านนี้ ผู้ที่มีส่วนร่วมสนับสนุนให้เด็กมีโอกาส และใกล้ชิดสนิทสนมเด็กมากที่สุด คือ แม่ และน้อยที่สุดก็คือ พ่อ ซึ่งอาจเนื่องจากสาเหตุเหล่านี้คือ

1. แม่เป็นแม่บ้าน ทำงานอยู่กับบ้าน จึงมีความใกล้ชิด และปฏิบัติได้มากกว่าพ่อ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วพ่อจะออกทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้เอาใจใส่ดูแลลูกจึงมีไม่มากเท่าที่ควร

2. สภาพร่างกายของเด็กจำเป็นต้องได้รับความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งแม่จะมีความละเอียดอ่อนมากกว่าบุคคลอื่น

3. การได้รับความอบอุ่น ความใกล้ชิดจากแม่ จะส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของลูกได้ดีกว่าบุคคลอื่น

4. บางครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยในการจ้างคนมาดูแลลูก แม่จึงต้องรับหน้าที่แทน

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษา

1. ภูมิหลังของครอบครัว มีส่วนสำคัญที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านที่มีต่อเด็ก

อาชีพของพ่อแม่ เช่น ทำธุรกิจส่วนตัว แม่บ้าน ทำให้มีเวลา ให้ความสนใจ ช่วยเหลือสนับสนุนให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างเท่าที่เด็กจะมีความสามารถทำได้ เป็นการเสริมกำลังใจ ความมั่นใจ ให้กับเด็กพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ก็จะดีขึ้นตามลำดับ

ที่อยู่ บ้านที่เป็นตึกแถวหรือห้องแถวการที่จะได้พบปะ พูดคุยกับเพื่อนบ้านก็มีโอกาสมากกว่าบ้านที่มีรั้วรอบขอบชิดซึ่งการทำความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านเป็นไปอย่างยากลำบาก

สภาพครอบครัวการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวขยายจะมีมากกว่าครอบครัวเดี่ยวซึ่งมีจำนวนสมาชิกน้อย การมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากก่อให้เกิดผลดีกับเด็กในเรื่องการพัฒนาการทางสังคม การปรับตัวเข้าสู่สังคมของเด็กก็จะง่ายขึ้น

2. จากการสังเกตและสัมภาษณ์ทั้งบุคคลภายในครอบครัวของเด็ก เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง ญาติ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า อา พี่เลี้ยง ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวที่มีต่อเด็กทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคมพบว่า จากจำนวน 10 ครอบครัวมีถึง 9 ครอบครัวที่แม่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในทุก ๆ ด้านในการที่เด็กไม่สามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ แม่ก็จะให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง เช่น แต่งตัว อาบน้ำ รับประทานอาหาร ฯลฯ ซึ่งก็ต้องคอยช่วยเหลือดูแลความเรียบร้อยอีกครั้งหนึ่ง และการให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยตลอดไม่ว่าจะเป็นงานบ้าน กวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างจาน ซักผ้า พาไปเที่ยวนอกบ้าน ที่เด็กจะหาได้พี่เลี้ยงมีบทบาทรองลงมาจากแม่ เพราะพี่เลี้ยงต้องคอยช่วย ดูแลแบ่งเบาภาระของแม่หรือบุคคลอื่นภายในบ้านด้วย สำหรับพ่อมีบทบาทที่จะต้องทำงานนอกบ้านจึงค่อนข้างไม่ค่อยมีเวลาดูแลเอาใจใส่เด็กในเรื่องต่าง ๆ มากนัก เพราะการมีเด็กเล็กอยู่ในบ้าน เป็นภาระที่ต้องรับผิดชอบในครอบครัวทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเอาใจใส่ดูแลต้องเป็นพิเศษ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการใช้ชีวิตของเด็กเล็กก็มีมาก ทำให้เกิดความวิตกกังวลทั้งครอบครัว สภาพจิตใจย่อมส่งผลต่อเพื่อนบ้านไม่ค่อยดีนัก

3. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านกับเด็ก พบว่าส่วนใหญ่แล้วเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์กับเด็กน้อยมาก จำนวนเพื่อนบ้าน 1 ถึง 20 ราย ที่เคยไปเยี่ยมเด็กที่บ้านและพูดคุยหรือเล่นกับเด็กจะเป็นไปในลักษณะผู้ใหญ่ หรือคล้ายกับคุยกับผู้ใหญ่ด้วยกัน หรือ ถ้าพูดคุยก็เป็นเพียงการทักทาย เพื่อนบ้านเกิดความรังเกียจเด็ก เกิดผลอีกประการหนึ่งเป็นเพราะสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยที่จะ

มีความสัมพันธ์และเข้ามาพูดคุยด้วยเพราะสภาพปัจจุบันต้องอยู่แบบตัวใครตัวมัน ไม่มีความไว้วางใจกัน บ้านอยู่ติดกัน บ้านอยู่ติดถนน อยู่ริมคลอง ผู้ปกครองกลัวเด็กจะได้รับอุบัติเหตุ และตัวเด็กปัญญาอ่อนเอง ไม่รู้จักกฎเกณฑ์ทางสังคม เช่น การรอคิว การเล่น กับเพื่อนรุ่นเดียวกัน เด็กจะรังแกหรือทำร้าย คนอื่นเมื่อถูกขัดใจ จนทำให้ไม่มีใครยอมเล่นด้วย

แต่จะมีเด็กเพียงไม่กี่รายในการศึกษาครั้งนี้ ที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านได้มีอาจมีสาเหตุมาจาก

1. เด็กพอที่จะพูดคุยกันได้รู้เรื่อง
2. สภาพทางครอบครัวของเด็กและเพื่อนบ้านต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

<u>การสังเกต</u>

1. พบว่าครอบครัวเด็กที่ให้ความสนใจในการช่วยเหลือโดยการฝึกเด็กหลังจากกลับจาศูนย์ ฯ หรือได้รับคำแนะนำจากครูฝึกเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการดีขึ้น ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวของเด็กเล็กมี 1 ครอบครัวที่มีห้องฝึกส่วนตัวสำหรับเด็กโดยเฉพาะ ซึ่ง พ่อ แม่ ให้ความสนใจ เห็นความสำคัญในการฝึก

2. ในด้านการช่วยเหลือตัวเอง เด็กส่วนใหญ่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้แล้ว เช่น สามารถจับช้อนตักอาหารทานเองได้ ถือแก้วน้ำดื่มเอง ซึ่งก็ยังมีหกเลอะเทอะอยู่บ้าน ต้องคอยช่วยเหลือดูแลอยู่ใกล้ ๆ สำหรับเด็กโตแล้วสามารถทำงานที่ยากขึ้นอีก เช่น การแต่งตัว ใส่เสื้อผ้า กางเกาง รูดซิป ติดกระดุมเสื้อ ใส่รองเท้า อาบน้ำเองได้ เด็กยังต้องช่วยเหลืองานบ้านด้วย เป็นต้นว่า กวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างจากซักผ้า ถือว่าเป็นการฝึกเด็กให้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง ทำหน้าที่ของตนเอง เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในบ้านทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดี ความรู้สึกของพ่อแม่หรือบุคคลอื่นทั้งในครอบครัวและเพื่อนบ้านดีขึ้น เห็นความสามารถของเด็กปัญญาอ่อนที่จะช่วยทำงานได้ไม่ใช่เป็นเด็กปัญญาอ่อนแล้วทำอะไรเองไม่ได้เลย ต้องเป็นภาระของครอบครัวทุกอย่าง

ในเด็กเล็กที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ก็ต้องมีคนคอยช่วยเหลือดูแลอยู่ตลอดเวลา

3. การทำโทษเด็กของสมาชิกในครอบครัวโดยส่วนใหญ่มักไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ ซึ่งเด็กปัญญาอ่อนทั้ง 10 ครอบครัวนี้ สามารถสื่อความหมายได้แต่การทำโทษจะทำโดยใช้คำพูด ขู่ ตะคอกเป็นส่วนใหญ่มี 5 ครอบครัว นอกนั้นจะเป็นการทำโทษโดยใช้มือตีแต่ก็มีน้อยราย ลักษณะของการทำโทษนั้นแม่จะทำทันทีที่เด็กทำผิด สำหรับญาติมี 1 รายที่ทำโทษโดยตะคอก และใช้มือตบเด็ก ในขณะที่แสดงพฤติกรรมที่ไม่มีอย่างเช่น ทำของเสียหาย ขว้างปาของ ส่วนพี่เลี้ยงของเด็กก็ทำโทษเด็กแต่เป็นการทำโทษในลักษณะเพียงให้เด็กได้รู้ว่านั้นไม่มีความรุนแรง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพี่เลี้ยงได้เลี้ยงดูเด็กมาตั้งแต่เกิดเมื่อเด็กไม่ปกติจึงมีความรักและ

สงสารและความคิดที่ว่าถ้าหากทำโทษเด็กไปก็คงไม่เข้าใจ หรือไม่รู้เรื่องจึงละเลยไม่มีการลงโทษใด ๆ จากการสังเกตแล้วผู้ที่ทำโทษเด็กมากที่สุด

4.จากการสังเกตเด็กที่อยู่บ้านส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมแตกต่างจากที่อยู่ศูนย์ฝึกไม่ว่าจะเป็นการพูดคุย หยอกล้อกับสมาชิกในบ้าน เด็กบางคนอยู่ที่ศูนย์ฝึกจะเงียบไม่ค่อยพูดคุย แต่เวลาอยู่บ้านจะคุยมากกว่า และความร่าเริงจะมีมากกว่า อีกทั้งการช่วยเหลือตนเอง หรือแม้แต่การช่วยเหลือช่วยทำงานบ้านเด็ก จะสามารถทำได้ แต่ครั้นเมื่อกลับเข้ามาฝึกที่ศูนย์เด็กมักจะไม่ค่อยทำ ทั้ง ๆ ที่ทำได้

5. จากการเยี่ยมบ้านและสังเกตมาทั้งหมด 10 ราย พบว่าเด็กส่วนใหญ่เข้าไปทักทายกับผู้คนแปลกหน้า บางครั้งวิ่งเข้าไปหา เพื่อนรู้จักกันหรือเคยเห็นหน้ากันมาก่อน อาจจะเป็นเพราะเด็กเหล่านี้ไม่เข้าใจว่าอะไรเป็นสิ่งที่ต้องกลัว กล้าทำไป บางครั้งอาจจะจูงมือพาคนแปลกหน้าไปเดินโดยไม่คิดว่าเป็นคนแปลกหน้า

6. จากการเยี่ยมบ้านและสังเกตพบว่า มีเด็กบางส่วนเท่านั้นที่ชอบพบปะผู้คน หรือชอบเข้าร่วมกิจกรรม เข้าสังคม จะชอบและตื่นเต้น ร่าเริงเป็นพิเศษเนื่องมาจากเห็นหน้าผู้คนมากหน้าหลายตาอยากเข้าไปเล่น หรือยืนดูเหมือนเด็กปกติ บางครั้งอยากให้คนอื่นสนใจตัวเอง โดยการทำบางอย่างเพื่อเรียกร้องความสนใจ แต่เด็กบางคนจะไม่ชอบเข้าสังคม หรือเข้าร่วมกิจกรรม ชอบเก็บตัว อาย เมื่อพบผู้คนมากหน้าหลายตาจะเกิดอาการกลัว ไม่ก็ก้มหน้าก้มตาไม่พูดไม่จา อาจเนื่องมาจากเก็บเด็กไว้แต่ในบ้าน จึงมีผลทางด้านการเข้าสังคม

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

1. สมาชิกในครอบครัวควรจะให้เวลาสำหรับเด็กพิการทางสมองให้มากขึ้นในการให้ความรักและดูแลเอาใจใส่ควรฝึกหัดให้เด็กได้มีส่วนในการช่วยเหลือตัวเองให้มากที่สุดเพื่อให้เด็กได้พัฒนาตนเองเพื่อไม่ให้เป็นภาระของครอบครัว

2. ในด้านสังคมสมาชิกในครอบครัวทุกคนควรพาเด็กไปพบปะกับบุคคลภายนอก เพื่อให้เด็กได้คุ้นเคยและพบเห็นสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้มีประสบการณ์สมาชิกทุกคนควรปฏิบัติต่อเด็กเหมือนเด็กปกติธรรมดาทั่วไป ทั้งนี้เด็กพิการทางสมองก็เหมือนกับเด็กโดยทั่วไปคือ ต้องการอยากรู้อยากเห็นและมีประสบการณ์เหมือนเด็กทั่ว ๆ ไป

3. เพื่อนบ้านบางคนยังไม่มีความรู้เรื่องปัญญาอ่อนว่าปัญญาอ่อนเป็นโรคที่สามารถติดต่อถึงกันได้ถ้าใกล้ชิดกัน ควรให้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความรู้เรื่องปัญญาอ่อนให้มากขึ้น และเพื่อให้เพื่อนบ้านพร้อมทั้งบุคคลทั่วไปได้มีทัศนคติที่ดีต่อเด็ก

4. สำหรับครอบครัวที่สมาชิกภายในบ้านไม่มีเวลาในการดูแลและฝึกหัดไม่ควรจะกักเด็กหรือปล่อยไปตามยถากรรมควรจะติดต่อโรงพยาบาลราชานุกูลเพื่อนำเด็กไปเข้ารับการบริการ

บรรณานุกรม

1. กัลยา สูตะบุตรและคณะ ความรู้เกี่ยวกับเด็กดาวน์ เอกสารเผยแพร่ (แผ่นพับ) โครงการส่งเสริมพัฒนาการ โรงพยาบาลราชานุกูล 2532

2. ชาวลา เธียรธนู บรรณาธิการ ชีวิตใหม่ของบุคคลปัญญาอ่อน กรุงเทพฯ : โรงพยาบาลราชานุกูล 2533

3. ประมวล คิดดีนสัน จิตวิทยาการศึกษาพิเศษ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2535

4. วิชุณี คมกฤส และ ชาวลา เธียรธนู "ภาวะปัญญาอ่อน" เวชพิทยาศาสตร์และปัญหาโรคพันธุกรรมในประเทศไทย กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์. 2524

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ น.ส.รุจา เล่ามกุล ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ด้านวิจัยวิทยา โรงพยาบาลราชานุกูล

คุณวุฒิ - วิทยาศาสตร์บัณฑิต (จิตวิทยา) จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ.2515

- ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (จิตวิทยาสังคม) จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ.2522

<u>ผลงานวิจัย</u>

พ.ศ.2522	ผู้วิจัย	"สภาพและปัญหาของบริการสุขภาพจิตของคนในประเทศไทย"
พ.ศ.2523	ผู้ร่วมวิจัย	"ความต้องการบริการสุขภาพจิตในชุมชนเขตเมืองนี้"
พ.ศ.2524	ผู้ร่วมวิจัย	"การใช้ยาจิตเวชในโรงพยาบาลทั่วไป"
พ.ศ.2526	ผู้ร่วมวิจัย	"สุขภาพจิตของคนไทยมุสลิมในชนบทภาคใต้"
พ.ศ.2528	ผู้ร่วมวิจัย	"ปัญหาและการจัดบริการสาธารณสุขในชุมชนรุกขมูล"
พ.ศ.2528	ผู้วิจัย	"ผู้ป่วยจิตเวชกับการรับบริการแบบผู้ป่วยนอก"
พ.ศ.2529	ผู้ร่วมวิจัย	"ผู้ป่วยจิตเวชที่อยู่โรงพยาบาลมานานกว่า 5 ปี"
พ.ศ.2529	ผู้วิจัย	"ปัญหาพฤติกรรมเด็ก, ถูกทำร้ายด้วยเจตนาฆ่าและการฆ่าตัวตายและสุขภาพจิต"
พ.ศ.2532	ผู้วิจัย	"ความรู้และการปฏิบัติตนของผู้ปกครองเด็กโครงการบัณฑิตอาสาสมัคร"

ห้องสมุดโรงพยาบาลราชานุกูล
กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข